

TANÁRI MESTERKÉPZÉSI SZAK
FIZIKATANÁRI SZAKKÉPZETTSÉG

Záróvizsga szakmódszertani tételek

1. Az iskolai nevelés-oktatás alapdokumentumai

A Nemzeti Alaptanterv, kerettantervek, helyi tantervek funkciói, szerkezetük. A fizika tantárgy kapcsolódási pontjai más tantárgyakkal, a keresztanterv.

A fizika tanítás struktúrája, a fizika tantervek spirális jellege.

A kétszintű érettségi vizsga követelményrendszere, a vizsga részei és tartalma.

2. A fizika feladatok megoldásának módszertana

A feladatmegoldás szerepe az elsajátítás, rögzítés és az ismeretek alkalmazásának folyamatában. A fizikai feladatok megoldásának lépései. Lehetséges módszertani hibák a tanórai feladatmegoldás során.

3. Szemléltetés és a tanári, tanulói kísérletezés módszertana

A tapasztalat, a kísérlet mint a fizikai megismerés kiindulópontja. A fizikai kísérletek csoportosítása. A kísérletezés didaktikai célja. A mérés kiértékelésének módszertana.

A tananyag induktív és deduktív felépítése.

4. Modellalkotás

A modellek szerepe a megismerési és a tanulási folyamatban. A modellalkotás folyamatának áttekintése, pl. a csillagászati elméletek, a fényről alkotott elképzelések, atommodellek fejlődésének elemzésével. Szerkezeti és matematikai modellek.

Az elméletek előrejelző képességének bemutatása

5. A kinematika tanítása

Kinematikai alapfogalmak (vonatkoztatási rendszer, pálya, út, elmozdulás, sebesség, gyorsulás, szögsebesség, szöggyorsulás). Átlagos és pillanatnyi jellemzők. Skalár- és vektormennyiségek a középiskolai fizikaoktatásban.

Az egyenes vonalú mozgás, a hajítások, a körmozgás, a harmonikus rezgőmozgás kinematikai leírása és alkalmazása kinematikai feladatokban.

6. Newton törvényei

A tehetetlenség törvénye. Az inerciarendszer fogalma. A párhelyes hatások tapasztalati törvényei, a tömeg és a lendület fogalma. A lendületmegmaradás törvénye.

A tömegközéppont fogalma. Az erő fogalma, erőtvények. Newton II, III.,IV. törvénye.

A mozgásegyenlet fogalma, megoldásának módszerei.

Mozgások leírása gyorsuló vonatkoztatási rendszerben.

7. Speciális mozgások tárgyalása középiskolában

Dinamikai típusfeladatok középiskolában (körmozgás, lejtőre helyezett test mozgásának leírása, kényszererők, a súrlódás szerepe).

Harmonikus rezgőmozgás, a csillapodó rezgés, és a kényszerrezgés leírása. A rezonancia fogalma és jelentősége.

8. A testek mozgása gravitációs térben.

A nehézségi gyorsulás mérése. Az általános tömegvonzás törvénye.

Kepler törvényei. Mesterséges égitestek mozgása. A heliocentrikus világmép kialakulása.

9. Perdület

A perdület, a tehetetlenségi nyomaték és az erő forgatónyomatékának definíciója.

Perdülettel merev test rögzített tengely körüli forgására és síkmozgására.

A pontszerű és kiterjedt merev test egyensúlyának feltétele és ennek alkalmazása sztatikai feladatok megoldásában.

10. Munka, energia

A munka fogalma. A tömegpont mozgási energiája, munkatétel tömegpontra. A munkatétel kiterjesztése tetszőleges tömegpontrendszerre. A munkatétel merev test speciális mozgásaira.

A potenciális energia definíciója. Konzervatív és nem konzervatív erők.

A mechanikai energia megmaradásának törvénye. Az első és a második kozmikus sebesség fogalma és kiszámítása.

11. A speciális relativitáselmélet

A Michelson-Morley kísérlet. A speciális relativitáselmélet posztulátumai. A Lorentz-transzformáció és kinematikai következményei, és ezek kísérleti igazolása.

Relativisztikus dinamika alapjai és kísérleti bizonyítékai.

12. Hullámtan

Mechanikai hullám fogalma, fajtái, szemléltetési lehetőségek. A hullámfüggvény.

Hullámjelenségek (visszaverődés, törés, interferencia, elhajlás, polarizáció). A hullámjelenségek értelmezése a Huygens-Fresnel-elv segítségével. Longitudinális és transzverzális állóhullámok előállítása és jellemzésük. Hangtani alapfogalmak.

A hang terjedési sebességének mérése. A Doppler-effektus.

13. Deformálható testek mechanikája

Szilárd testek alakváltozásai, Hooke törvénye. Folyadékok és gázok egyensúlya.

A hidrosztatikai nyomás fogalma. Arkhimédész törvénye és alkalmazása. A folyadékok áramlásának alaptörvényei, és azok alkalmazása egyszerű esetekben.

14. Az anyag termikus állapota

A hőmérők készítésének elve, empirikus hőmérsékleti skálák.

Szilárd anyagok, folyadékok, gázok hőtágulását leíró összefüggések. A hőtágulás gyakorlati alkalmazásai.

Az ideális gáz fogalma, Gay-Lussac törvények, az ideális gáz-skála. Az ideális gázok állapotegyenlete. A speciális állapotváltozások (izobar, izochor, izoterm állapotváltozások) jellemzése.

A halmazállapot-változás fogalma és molekuláris értelmezése. A halmazállapot-változások energiaviszonyai. Az átalakulásihők mérése. A fázisdiagramok és értelmezésük.

A kritikus állapot jellemzése, a gázok cseppfolyósítása, alacsony hőmérsékletek előállítása.

15. A termodinamika főtételei

A testek sajátenergiájának és belsőenergiájának értelmezése, a hőtan I. főtétele. A hőkapacitás és a fajhő fogalma és kísérleti meghatározásuk. Az I. főtétel alkalmazása a speciális állapotváltozásokra.

Reverzibilis és irreverzibilis folyamat. A hőerőgép és a hűtőgép fogalma. A hatásfok és a veszteséghányad fogalma, az ideális gázzal működő Carnot-gép. A hőtan II. főtétele.

16. A statisztikus fizika alapjainak tanítása

Az ideális gáz nyomásának és hőmérsékletének értelmezése a kinetikus gázelmélet alapján. A szabadsági fok fogalma. Az ekvipartíció törvénye és érvényességi köre. Az ideális gáz belsőenergiájának mikroszkópikus értelmezése.

Makro- és mikroállapotok, statisztikus sokaságok. A statisztikus entrópia és a statisztikus hőmérséklet értelmezése. A II. főtétel statisztikus megfogalmazása.

17. Az elektrosztatika tanítása

Az elektromos állapot. Az elektromos mező jellemzése, szemléltetése. A térerősség és az elektromos fluxus fogalma. Elektrosztatikai alapjelenségek és kísérletek, ponttöltések elektromos terének jellemzése. A pontszerű töltések között ható erő (Coulomb-törvény).

A szuperpozíció elve. Az elektrosztatikus mező munkája, az elektrosztatikus mező örvénymentessége. A feszültség, és a potenciál fogalma.

Vezetők elektrosztatikus mezőben, alkalmazások.(földelés, árnyékolás, csúcshatás)

Síkkondenzátorok kapacitása, energiája. A kondenzátorok alkalmazása a gyakorlati életben. Az elemi töltés meghatározása (a Millikan-kísérlet).

18. Áramvezetés különböző anyagokban

Egyen- és váltóáramú hálózatok alaptörvényei, ezek kísérleti kimérése. Az elektromosságtan tanításának induktív és deduktív lehetősége. A tapasztalati törvények kapcsolata a Maxwell-egyenletekkel. A differenciális és integrális törvények tárgyalása a középiskolai matematikai ismeretek birtokában.

Ohm törvényének és Kirchhoff törvényeinek alkalmazása egyszerűbb egyenáramú áramkörökre. Fogyasztók és áramforrások kapcsolása. Elektromos munka és teljesítmény.

Az áramvezetés típusai, a fémek, elektrolitok, gázok, félvezetők áramvezetési modelljei.

A vezetőképesség függése a hőmérséklettől. Sajátvezetés és szennyezéses vezetés a félvezető kristályokban. Alkalmazások (dióda, tranzisztor, fotoellenállás, termisztor integrált áramkörök).

19. Az elektromágneses mező

Az időben állandó mágneses mező jellemzése. Áramjárta vezetők mágneses tere. A mágneses mező hatása a mozgó töltésekre. A Lorentz-erő.

Az elektromágneses indukció alapjelenségei. Faraday és Lenz törvénye. A változó mágneses indukciófluxus által keltett örvényes elektromos mező és tulajdonságai.

Az önindukció jelensége. A mágneses mező energiája. A váltakozó feszültség előállítása és jellemzése. Ellenállások váltakozó áramú áramkörben. A soros RLC-kör jellemzése.

Teljesítmény és munka a váltakozó áramú áramkörben. A transzformátor működése.

Az elektromágneses rezgések és hullámok. Kísérletek mikrohullámokkal.

20. Geometriai és hullámoptika tanítása

Kísérletek tükrökkel, planparalel lemezzel és lencsékkel. Tükrök és lencsék leképezési törvényei. Leképezési hibák. Összetett optikai rendszerek. Gyakorlati alkalmazások (szemüveg, fényképezőgép, nagyító, mikroszkóp, távcső).

A fénysebesség mérése. Hullámjelenségek (visszaverődés, törés, teljes visszaverődés, diszperzió, interferencia, elhajlás és polarizáció) vizsgálata és magyarázata.

21. A kvantumfizika és az atomfizika alapjainak tanítása

A testek hőmérsékleti sugárzása. Planck kvantumhipotézise. A fényelektromos jelenség és értelmezése. A fotoeffektus gyakorlati alkalmazása.

A de Broglie-féle anyaghullámok. Az elektron hullámtermészetének kísérleti igazolása.

A mikrorészecskék mozgásának kvantummechanikai leírása.

Az atommodellek fejlődése (Thomson-féle, Rutherford-féle atommodellek és hiányosságaik, Bohr-modell alapfeltevései, a Franck-Hertz kísérlet, a Bohr-modell hiányosságai). A hidrogén atom színeképek az értelmezése. A kvantummechanikai atommodell. A periódusos rendszer felépülése.

22. A magfizika alapjainak tanítása

A radioaktivitás felfedezése, a sugárzások fajtái és azok tulajdonságai. A radioaktív bomlás- törvény. A bomlások értelmezése. Az atommag szerkezete, kötési energia, a nukleáris kölcsönhatás jellemzői. Atommag-modellek.

Természetes és mesterséges atommag-átalakulások. Maghasadás és -fúzió.

A maghasadáson alapuló reaktor működésének alapjai.

A magfúzió jelensége, előfordulása a természetben.

Az atomerőművek biztonságos működtetésének követelményei. A fosszilis energiahordozókat felhasználó hőerőművek és az atomerőművek környezeti terhelésének összehasonlítása.

23. A részecskefizika alapjainak tanítása

Az atomnál kisebb részek osztályozása (leptonok, hadronok, mezonok, barionok).

A hadronok kvarkmodellje. Az alapvető kölcsönhatások Standard Modellje.

24. A kozmológia alapjainak tanítása

A Naprendszer. A Világegyetem szerkezete, tágulása, Hubble törvénye. A csillagok jellemzői, keletkezésük és fejlődésük. A csillagok energiatermelése. A Világegyetem születése, a könnyű elemek atommagjainak kialakulása. A kozmikus háttérsugárzás.

Az Univerzum kora.